

Szegedi Kispénz

A Magyar Éremgyűjtők Egyesülete Csongrád Megyei Szervezetének tagilleményi lapja.
Alapítva 2010-ben

16. szám

2013. december

„Scientia collecta clarior - A tudás gyűjtéssel tisztul”

*Lapunk minden Olvasójának Boldog Új Esztendőt Kíván a MÉE
Csongrád Megyei Szervezetének Vezetőség és a szerkesztők!*

*

Évfordulóról: Lapunk 15. számában több évfordulóról emlékeztünk meg, most folytatjuk ezek sorát.

Ötven éve került napvilágra a szikácsi soliduslelet

Ujszászi Róbert

Az Attila király vezette hunok hatalmas birodalmában (amelynek fővárosa valahol ezen a vidéken lehetett) a Római Császárság félelmetes ellenfélre talált. A bizánciak, hogy elkerüljék a pusztítást, ajándékokkal, adók fizetésével próbálták meg más felé fordítani a hunok seregeit – többnyire sikeresen. Az adót általában aranypénzek formájában (ún. solidusokban) fizették, ami a kor legértékesebb pénzének számított. Hatalmas mennyiségben áramlott az arany a hunok uralta Kárpá-medencébe, amely folyamatnak nem csak írott forrásokban, hanem leletekben is nyomát találhatjuk.

A legnagyobb hunkori aranyéremlelet, amelyet valaha találtak a hódmezővásárhelyi határhoz tartozó szikáncsi pusztán került elő. A szikáncsi leletnek különös – ugyanakkor mégis jellemző története van:

1963 októberében egy Józó Erzsébet nevű idős parasztasszony miközben pulykáit legeltette tanyája közelében, botjával a földet piszkálta, amikor egy furcsa, söröskupak szerű tárgyat látott meg – mint később kiderült, egy solidust. Tovább turkálva a talajt egyre több darab került felszínre, annyi, hogy végül egy befőttesüveg megtelt velük. Két darabot bevitték a vásárhelyi ékszerboltba, ahol réznek minősítették. Egyet azonban a megtaláló egy rokona felvitt a Magyar Nemzeti Múzeumba, ahol 500 forintért megvásárolta tőle Huszár Lajos, az Éremtár vezetője, mire kiderült, hogy több száza darabról van szó. Másnap Bíróné Sey Katalin az éremtár munkatársa és a MNM főigazgató helyettese Korek József vonatra szálltak és felkeresték a lelőhelyet. A tanyához csak úgy irányították őket, hogy: „arra menjenek, ahol a legtöbb pulyka van”. Összeszededegették családtól és a szomszédoktól az elajándékozott érmeiket, amelyeket befőttesüveggel együtt Korek az aktatáskájába tett és az esti vonattal visszatértek Budapestre. A néhány nappal később végrehajtott fémkeresős régészeti kutatás során összesen 1439 darab érme került elő, amelyek összsúlya csaknem hat és fél kilogramm volt (mintegy húsz római font)!

A becsületes megtaláló 70.000,- forint jutalomban részesült (ami akkor egy átlagos fizetést alapul véve 7-8 évi munkabérnek felelt meg).

A lelet a Nemzeti Múzeum gyűjteményébe került, ahol Bíróné Sey Katalin dolgozta fel, illetve dolgozza fel még manapság is verető variációk szerint. A leletet II. Theodosius (408-450), Honorius (395-423) és III. Valentinianus (424-455) kelet-római császárok pénzei alkották.

Az éremlelet talán egy 440-es évek elején lezajlott balkáni hun hadjáratban szerzett zsákmány része lehetett, vagy a Bizánc által fizetett évi „békepéNZ” töredéke (amit az is bizonyít, hogy a pénzek között csak viszonylag kevés típus fordul elő, valamint a használat okozta kopásnyomok egyik példányon sem jelentkeznek). Elrejtésének ideje 445 és 453 közé tehető, teaurálásának okairól, egykori tulajdonosáról csak találgatni tudunk.

(1. kép – illusztráció!)

Bár önmagában is hatalmas értékről van szó (ekkoriban egy rabszolga 7-8 solidust ért, egy solidusért pedig majd' egy mázsa marhahúst adtak), a húsz római fontnyi pénztömeg csak elenyészően kis része annak a már említett évpénznek, amellyel a bizánciak megvásárolták békéjüket, ez ugyanis kezdetben évi 350, később 700 font volt.

*

65 éve halt meg Telcs Ede, a magyar szobrászat és éremművészet nagy egyénisége **Hajdu Béla,**

1948. július 18-án Budapesten halt meg **Telcs Ede**, a magyar szobrászat és éremművészet nagy alakja. 1872. május 12-én Baján született, de szülei Ede kicsi korában Szabadkára költöztek. Gyermekek- és ifjúkori élményei ehhez a városhoz kötődtek és már szabadkai gimnazista korában elhatározta, hogy festő lesz. A négy gimnázium elvégzése után azonban apja Budapestre vitte Maász Kálmánhoz szobrászinasnak, tehát korán megismerte a fővárost. Vasadi Ferenc iparrajziskolájába, az épületszobrász-tanulókkal együtt járt. 1888-ban Bécsbe hajózott és bejelentkezett Edmund von Hoffmann szobrász műtermébe, aki felismerte tehetségét. Később Edmund von Hellmer felvette a 16 éves fiút az Akadémiára. Kétévi tanulás után ösztöndíjat kapott, de támogatták mások is. Pár év után hazament Szabadkára, de 23 évesen már Budapesten telepedett le. Előbb egy velencei utazást tett, majd Hellmer ajánlólevelével jelentkezett Zala György epreskerti műtermében, ahol azonnal megbízatást kapott. A millenniumi kiállításon 1896-ban már szerepelt, alkotásaiból a „Két bornemisza” címűt 600 forintért megvette I. Ferenc József, akivel személyesen is találkozhatott. Az állam a Góliát című szobrát vásárolta meg 800 forintért. A millenniumi kiállításon műveiért kapott pénzen műtermet bérelhetett a Munkácsy utca 14. számú házban.

Telcs munkássága során több monumentális szobrot készített a főváros számára, a millenniumi emlékmű Szent László és III. Károly királysobrai (ez utóbbit háborús sérülése miatt kicserélték), a Vörösmarty szoborcsoportot (Kallós Edével közösen), az Alpár Ignác szobrot. Díszítő szobrokat készített több jelentős épületre, mint például a Gellért fürdő, a Gresham-palota, az Igazságügyi Palota, a Széchenyi fürdő, a Zeneakadémia. Több alkotását megvette a Nemzeti Galéria, a fent említett Góliát, majd a Marcsa, a Kis szégyenlős címűt.

Több szobrot készített más-más városokba, többek között Bajára, Kecskemétre, Makóra, de (az Egyesületünk 43. Vándorgyűlése színhelyén – A Szerk.) Nagykanizsán is nagyszerű alkotását, Deák Ferenc domborművét helyezték el a Sugár út 11.-13. szám alatt, az iskolaépület falán. Híres festők Barabás Miklós és Munkácsy Mihály síremlékét Ő készítette. (Az 2. kép a művészt ábrázolja műtermében 1900 körül. Hivatkozás: Wikipédia, szabad enciklopédia)

Telcs Ede a magyar éremművészetnek is egyik legjelentősebb alakja, érmei plakettjei sok magyar éremgyűjtőnek legkedvesebb darabjai közé tartoznak. Egyik híres érmét, gróf Andrassy Gyuláról (1823-1890) a Magyar Királyság miniszterelnöke „szoboremlékének lepelhullása alkalmából” 1906-ban (HP. 6073.) készítette 69 mm-es méretben. (4. kép)

Az Éremkedvelők Egyesülete részére is több érmet, plakettet készített, először 1906-ban a 60 mm átmérőjű „Anyaság” (HP. 6070.), 1910-ben a 81 x 43,5 mm méretű „Boszorkány” (HP. 6099.) címűt. Az I. Világháború első éveiben a „Hadbavonulók” című plakettje készült 65 x 82 mm méretben (HP. 6110. – 3. kép), majd Beck Ötvös Fülöppel (1873-1945) közösen gr. Teleki Sándor valóságos belső titkos tanácsosról, (1861-1919) az ÉKE első elnökéről készítettek 60 mm-es érmét (HP. 6154. – 5. kép).

Az érmészet és plakettművészet egész életén át foglalkoztatta. Úttörő szerepe volt a magyar éremművészet megteremtésében. Egy egész nemzedék tanulhatott tőle, **Reményi József** (1887-1977) egy érmen örökítette meg mestere portróját (HP. 4281.), a 73 mm-es, egyoldalú bronz érem körirata magáért beszél: (Szegedi Kispénz 3. száma 6. oldal, 2010. december hó,) ***TELCS·EDÉNEK·KI·SZÁRNYRA·SEGÍTVE·REPÜLNI·TANÍTOTT***

Baja és Szabadka, mindkét város jeles fiának tekintette a művészt, de személyére, művészetére mindig, mindenütt szívesen emlékeztek másutt is.

Szegeden, a Móra Ferenc Múzeumban 2010. november 19-én nyílt meg Szolláth György páratlan gyűjteményének kiállítása. (Szegedi Kispénz 3. száma, 6. oldal – 2010. december hó) Itt is szerepelt plakett Telcs Edétől. Egy önarckép (HP. 6202.), melyet a művész a méltán híres *Gáti-féle* sorozat számára készített 1931-ben.

2. kép

3. kép

Elkészítette Kiss József és Prielle Kornélia mellszobrait, a *Megyünk Hollandiába* című művét, az *Aranyborjú* elnevezésű márványcsoportját, *Bálvány* című Buddha-szobrát, a *Toronyépítő*

című művét. Hattyúdala az Assisi Szent Ferencről készült galambot simogató szobor, amellyel az emberszeretetre, az emberi méltóság tiszteletére figyelmeztetett.

Telcs Ede kimagasló szakmai tudású és formaérzékű, egyik legkiválóbb szobrász- és éremművészünk volt. Sírja Budapesten, a Farkasréti temetőben található.

2008-ban – a művész halálának 60. évfordulóján – emléktáblát avattak Budapesten, az Alkotás u. 41. számú ház homlokzatán. Ezen a helyen állt Telcs Ede lakóháza és műterme, melyben 1924 és 1948 között élt és dolgozott. Az emléktábla avatáson A Magyar Éremgyűjtők Egyesülete, az Éremkedvelők Egylete, a Magyar Numizmatikai Társulat és Baja város önkormányzata tisztelgett a művész kiemelkedő tevékenysége előtt. (Tóth János – Telcs Ede emléktábla / Hegyvidék, a XII. Kerületi Polgárok Lapja, XXXVIII. évfolyam 17. szám)

Emlékezzünk rá két kiváló érmével is!

4. kép

5. kép

*

Rózsa Sándor emlékezete

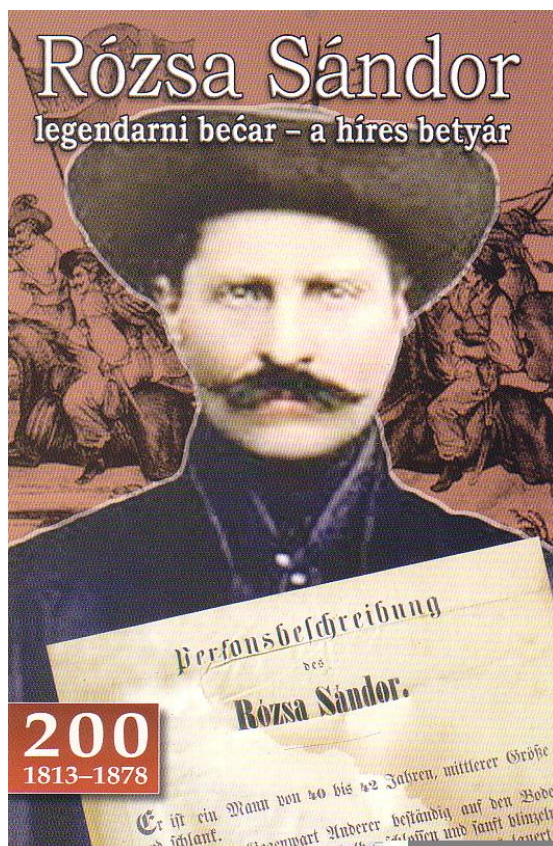
Hajdu Béla, Nagy László

200 éve, 1813. július 16-án Röszkén született **Rózsa Sándor** az egyik legismertebb magyar betyár. Anyját Sánta Erzsébetnek hívták. Apját, Rózsa Andrást korán elveszítette, mert lólopásért felakasztották, más források szerint rablás közben Bácskán agyonütötték. Mindez nagy hatással volt életének további alakulására. Írástudatlan volt. Első büntetését Kiskunhalas határában követte el. A halasi külterületben Balotapusztán, Darabos István gazdától két meddő tehén ellopása miatt 23 éves korában, 1836-ban indult ellene eljárás. Ekkor került a szegedi börtönbe, ahonnan megszökött, futóbetyárrá lett, és hírhedt betyárkalandok sokasága kapcsolódott nevéhez. Hatvan kitudódott bűnesete ismert. Megölt két katonát, a makói csendbiztost, tanyákat rabolt ki, szarvasmarhákat, lovakat hajtott el. Mindezért állandó menekülésben, üldöztetésben volt része. Az Alföld hatalmas pusztáin, tanyáin bujkált, állítólag a Veszelka családnál talált gyakorta menedéket. 1845-ben kegyelmi kérvényt nyújtott be a királyhoz, hogy szeretne becsületes életet élni, de kérvényét elutasították.

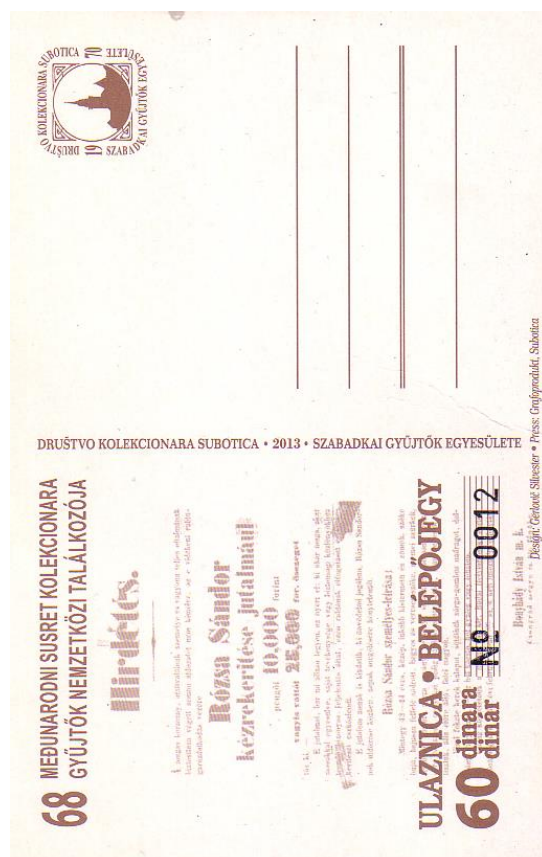
1848. október 13-án a Honvédelmi Bizottmány mentelmével csatlakozott a szabadságharchoz 150 fős szabadcsapatával, szokatlan kinézetükkel és harcmódoikkal sikereket is arattak. 1848. november 17-én Asbóth Lajos Ezeres falu lefegyverzésére kivezényelte Rózsa Sándor szabadcsapatát, akik kirabolták a falut és 36 lakosát megölték. Emiatt Vukovics Sebő délvidéki kormánybiztos nemsokára feloszlatta a szabadcsapatot. Rózsa Sándor Szeged környékén csikósnak állt és megnősült. A szabadságharc leverése után el akarták fogni, és bár sikerült elmenekülnie, de megint bujdosni kényszerült. Az a hír járta

róla, hogy forradalmi szervezkedés irányítója, így elfogatása érdekében szokatlanul magas, 10 000 korona vérdíjat tűztek ki a fejére. Sokáig ennek ellenére sem sikerült kézre keríteni, mígnem 1857-ben komája, bizonyos Katona Pál szegedi tanyás gazda kiadta a pandúroknak. Tárgyalását 1859 februárjában tartották. A szabadságharcban való részvétele óta nagy népszerűségnek örvendő betyárt nem merték kivégeztetni, az ítélet életfogytig tartó börtön lett. A büntetést Kufstein várában kezdte letölteni, szigorú őrizet alatt. Itt 1865-ig raboskodott, majd Theresienstadtban, később Péterváradon őrizték, 1868-ban amnesztiával szabadult, de korábbi, más büntetetei miatt 1872-ben ismét elítélték. 1873. május 5-én Szamosújvárra került, ahol az 1267. törzskönyvi számon tartották fogva. A börtönben szabóság, illetve később gyengesége miatt harisnyakötés volt a munkája. Egészsége azonban nagyon megromlott, és 1878. november 22-én gümőkórban halt meg a szamosújvári fegyházban. (A szamosújvári sírjáról készült fénykép a kiállításunkon látható. – a szerk.)

A róla és a betyárvilágról szóló irodalmi művek szinte mindegyike felhasználja a szájhagyományban ismert kalandokat. Híre oly messzire jutott, hogy német ponyván is megjelent. Rózsa Sándor alakjához kötődnek más betyárok által elkövetett tettek is. Népballadai hősként való megjelenése másodlagos. A legkülönbözőbb balladákat énekeltek nevével, de egyet sem lehet konkrétan Rózsa Sándor kalandjával azonosítani. A legközismertebb „Bakony erdő gyászban van, Rózsa Sándor halva van...” kezdetű, amelyet korábban különböző betyárok nevével énekeltek, közönséges kocsmái verekedés áldozatáról szól. A Dél-Alföldön, elsősorban Szeged környékén gazdag a Rózsa Sándorral kapcsolatos balladaköltészet.

6. kép

7. kép

Rózsa Sándor felbukkanásával nyert igazi értelmet a „betyárbecsület” szó. Valódi igazságosztó volt – nemcsak a nép, de a többi haramia között is. A korabeli források szerint csakis a gazdagoktól vett el, másokkal bőkezűen bánt: elismerését szívesen fejezte ki jutalmazással.

A zsákmányt mindig egyenlően porciózta ki zsványcimborái között, magának sosem hagyva többet, mint másnak. Mi több: barátai családját is felkarolta, ha bajba jutottak. Rózsa eredeti mestersége szerint pásztor volt - és lám, később, betyárként sem lett hűtlen szakmájához: komoly karriert futott be mint „a nép pásztora”. Alakját idealizálták védenecsei, mi több: emberfeletti képességek birtokosaként tartották számon.

Egyes történetek szerint mérhetetlen varázsereje volt, amellyel boszorkányok ajándékozták meg. Ez a fajta bálványisztikus tisztelet nem ritka más népek betyármitológiájában sem: elég csak az angol folklór népszerű haramiájára, Robin Hoodra gondolnunk. Rózsa Sándor is egyénileg gondoskodott arról, hogy mindenki megkapja, ami kijár neki.

A Szabadkai Gyűjtők Egyesülete a 2013. októberi 68. Gyűjtők Nemzetközi Találkozójának képeslap formájú belépőjegyén (6-7. kép) földízte a híres betyár alakját, aki ha összességében nem is volt pozitív egyéniség alakja a nép emlékezetében legendává vált. Alakját idézzük föl Fritz Mihály 57 mm-es (8. kép), egyoldalú öntött érem képével és Rajki László 42,5 mm-es (9. kép) vert érmének egyik oldalának képével.

8. kép

9. kép

Könyvismertetés:

Bartháné Boga Ildikó: A szegedi Szöriné Boga Lujza ötvös-iparművész életműve

– Foerk Ernő tervezte ötvösmunkák a szegedi Dómban.

Budapest, 2013. Révai Digitális Kiadó, 128 p. + CD melléklet

Szeged gazdag képzőművészeti életének sok jeles képviselőjét ismerjük, ezért némi meglepetéssel vettük kézbe a Szöriné Boga Lujza (1892-1966) ötvös-iparművész életéről és munkásságáról szóló könyvet. Neve természetesen nem volt ismeretlen, de be kell vallanunk, hogy életéről és műveinek nagy részéről nem volt pontos tudomásunk. A földéítés nagy munkáját részben családi indítatásból vállalta a Szerző, Baráthné Boga Ildikó. Az öt évig tartó valóságos nyomozás tiszteletreméltó eredménye, hogy megismerhetjük egy, a 20. század első felében vidéken élő ötvös-iparművész tekintélyes életművét.

A Szerző, nagynénje Boga Lujza életének eddig nem ismert részleteit személyes tapasztalataival, a családban őrzött dokumentumokból és a művész későbbi munkássága révén a különböző városi intézményekkel való kapcsolatából keletkezett, a hivatalok levéltáraiban található iratokból tudta kiegészíteni, bővíteni. Igen küzdelmes életút bontakozik ki, hiszen az Erdélyből származó ötgyermekes család tisztviselő szülei szerény körülményeket tudtak biztosítani. 1906-ban telepedtek le Szegeden.

A másodikként született Lujza egyéni élete is törésekkel tele életút. Iskoláit Újpesten, Nagybecskerekén és Szegeden végezte. 1910-ben ismerkedett meg későbbi férjével Szöri Józseffel, akinek festőtanítványa lett. Szöri a magyar királyi honvédségtől kilépett és 1913-ban ügyvédi vizsgát tett. Még ebben az évben összeházasodtak. A következő évben az ifjú férjet behívták katonának, s a világháború első évében el is esett. Októberben született fiát nem is láthatta.

Az ifjú feleség néhány évvel később ötvösművészeti, kisplasztikai és festőművészeti tanulmányokba kezdett a budapesti Iparművészeti Iskolában. Később e tevékenységekből igyekezett megélni. Hadiárva fia ifj. Szöri József katonai iskolában nevelkedett. Boga Lujza elvégezve iskoláit, visszatért Szegedre. 1926-ban érte el első művészi sikereit. Eleinte főként az újonnan indult egyetem különböző ünnepi eseményeire készített emléklapot, rektori és dékáni láncokat, stb. 1926-ban bekapcsolódott a tervezett Fogadalmi Templom díszítő munkáinak tervezésébe. A munkálatok azonban csak később kezdődtek. Megmaradt jelentősebb alkotásai a Dóm építési munkálataihoz kapcsolódnak (díszítő ötvöstárgyak, kapu, stb.). A városban műteremlakást bérelt, apróbb ötvös ékszereket készített, templomi megbízásokat kapott. Kupákat, serlegeket tervezett, kivitelezett. Érmeket is kerültek ki keze alól, az 1920-as években sportérmek, 1936-ban a Szeged tengerjáró fölavatására, 1939-ben a szegedi ellenforradalom (1919-1939) jubileumára. A 10. képén a Délmagyarországi Rádiós Club 89 x 118 mm méretű bronz plakettje látható. (Móra Ferenc Múzeum gyűjteményében.) Ezekkel a művekkel kiállításon is szerepelt. Lakása bérleti díját műveivel egyenlíti ki. Az egyébként elismert művész folyamatosan anyagi gondokkal küzdött részben a gazdasági világválság miatt is, később pedig a második világháború körülményei miatt. Sorsszerű, hogy fia is a háború áldozata lett.

10. kép

Boga Lujza művészetéről a napi sajtóból öt cikket idéz a kis kötet az 1926-1940 közötti időkből. A cikkek írói mind kiemelik a művész munkásságának sok műfajúságát, műveinek aprólékos kidolgozottságát, stílusosságát, technikásságát. Természetesen nem vállalkoztak művészettörténeti értékelésre. Ez a jövő feladata lesz. A művész így nyilatkozott 1940-ben a Szegedi Naplóban: „Veszendő világban élünk, és a művész tehetetlenül nézi az örök értékek pusztulását.”

A művésztől és művészetéről szóló fő rész után a művek tételes felsorolása következik. A leltár elkülönítve kezeli azokat a műveket, amelyek tárgyi mivoltukban

létezőek, vagy legalább fényképről ismerhetők, és külön listába foglalja azokat az alkotásokat, amelyekről csak a különböző forrásokban található leírásokból értesülhettünk. Ez utóbbiakat azzal a fölkiáltással közli a Szerző, hogy „még keresem”. Az egyes „elérhető művek” felsorolásában a műtárgyak őrzési helyét tudhatjuk meg.

A kiadvány végső harmadában a Fogadalmi templom tervezője, Foerk Ernő által tervezett, a szegedi Dóm belsejének világítására és díszítésére szolgáló ötvösmunkák (csillárok, kandeláberek, gyertyatartók, stb.) megvalósulásáról olvashatunk. Külön fejezet tárgyalja a Dóm főbejárati kapujának elkészültét, amelynek a bibliai ó- és újszövetség jeleneteit ábrázoló mives bronz díszítő elemeit Szörnyé Boga Lujza és Heksch Nándor készítette. A leírásban kibontakozik a föltáró munka egyik nehéz mozzanata, mégpedig az, hogy a közös munkákban kinek-kinek mi és mennyi szerepe volt.

A kötet végén található az igen hasznos névmutató, képek jegyzéke és rövid bibliográfia. A képek jegyzéke a Kopasz Márta, szegedi grafikusművész által készített több száz fénykép címszerű leírását tartalmazza. A könyvhöz tartozó DVD lemez tartalmáról, használatáról szóló leírás zárja a színes és fekete-fehér fotókkal szép számmal illusztrált kiadványt. Végezetül talán megállapíthatjuk, hogy elkötelezett művészszeretők jóvoltából mégsem „veszendő világban élünk”. Szöriné Boga Lujza életének és munkásságának dokumentumai a jövő szakembereinek rendelkezésére áll.

Dr. Nagy Ádám

*

Ördögh István
1917-2013

Hosszú, gazdag életének 96. évében elhunyt közösségünk és a Magyar Éremgyűjtők Egyesületének nagy gyűjtő egyénisége Ördögh Pista bácsi, 1979-től volt a MÉE tagja. (Tsz.: 5661.). Gyűjtői szorgalmáról és kitartásáról, sokakkal tartott több évtizedes barátságáról híres volt. Szeptemberi kisárverésünkön még emelte a kezét az általa megvenni kívánt tételekre, a nagy gyűjtő egyéniségekre jellemzően élete végéig gyűjtött, szaporította a magyar és külföldi aprópénzekből, érmekből és jelvényekből álló gyűjteményét, de sok mást is gyűjtött.

Nagyon jó közösségi ember volt, szeretett verset mondani, lakóhelyén Hódmezővásárhelyen egy dalárdában élvezte az együtt éneklés semmivel nem pótolható örömét. Egyénisége, kedves alakja nagyon hiányzik, már az októberi kisárverésen sokan kérdezték hol van a Pista bácsi, mondtuk majdcsak jön. Kedves emlékét szeretettel őrizzük.

Tájékoztató

A Magyar Éremgyűjtők Egyesülete 2013. november 30-án tartotta soron következő küldöttközgyűlését. Az elhangzott beszámoló elfogadásán túl döntött a fórum arról, hogy – 8 év után – 2014. évtől megemelkedik az éves tagdíj, amely így 7.000,- Ft, az ifjúsági tagdíj 3.500,- Ft lesz. A tagdíj 50 %-a ezután is a helyi tagszervezetek gazdálkodásának része lesz.

*

A Szerkesztő Bizottság tagjai: Domoki Ferenc, Hajdu Béla, Ujszászi Róbert
A Szerkesztő Bizottság elérhetősége: szegedikispenz@freemail.hu meeszeged@freemail.hu
6720 Szeged, Tisza Lajos krt. 14. Telefon 62-420-189 Felelős kiadó: Hajdu Béla

*

Lapunk számai olvashatók ill. letölthetők a MÉE internetes honlapján is a „Letölthető dokumentumok” között!

Nvontatás:

BELVÁROSI NYOMDA Litofilm Kft. 6721 Szeged, Lechner tér 12.
Tel.:(+36) 62 541-049 E-mail: nyomda@litofilm.hu www.litofilm.hu